Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
EVGENI TANCHEV
15 päivänä heinäkuuta 2021 [1]

Yhdistetyt asiat C-693/19 ja C-831/19

SPV Project 1503 Srl ja
Dobank SpA
vastaan
YB (C-693/19)
ja
Banco di Desio e della Brianza SpA,
Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago Sc,
Intesa Sanpaolo SpA,
Banca Popolare di Sondrio ScpA ja
Cerved Credit Management SpA
vastaan
YX ja
ZW (C-831/19)

(Ennakkoratkaisupyyntö – Tribunale di Milano (alioikeus, Milano, Italia))

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta – Tehokkuusperiaate – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla – Maksamismääräys – Täytäntöönpanomenettelyt – Lainvoimainen maksamismääräys – Täytäntöönpanosta vastaavan kansallisen tuomioistuimen toimivalta tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuus – Lainvoiman periaate – Prekluusio

I Johdanto

1. Nämä kaksi Tribunale di Milanon (alioikeus, Milano, Italia) esittämää ennakkoratkaisupyyntöä koskevat kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY [2] ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa. Kumpikin on esitetty sellaisen maksamismääräyksen, jota ei ole vastustettu ja joka on näin tullut lainvoimaiseksi, täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä.

[1] Alkuperäinen kieli: englanti.

[2] EYVL 1993, L 95, s. 29.

2. Käsiteltävissä asioissa halutaan pääasiallisesti selvittää, ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta sekä perusoikeuskirjan 47 artikla esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa ei sallita sitä, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin tutkii maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden, koska kyseinen määräys on lainvoimainen.

3. Unionin tuomioistuin käsittelee rinnakkain näiden asioiden kanssa kolmea muuta asiaa (C-600/19, C-725/19 ja C-869/19), joissa annan ratkaisuehdotukseni tänä samana päivänä. Viimeksi mainitut perustuvat Romaniasta ja Espanjasta tulleisiin ennakkoratkaisupyyntöihin, ja niissä sivutaan hyvin samankaltaisia ja mahdollisesti arkaluonteisia kysymyksiä, jotka koskevat sitä, miten laaja kansallisen tuomioistuimen velvollisuus valvoa viran puolesta (ex officio) sopimusehtojen kohtuuttomuutta on unionin tuomioistuimen direktiivin 93/13 tulkintaa koskevan oikeuskäytännön mukaan, ja sen ja tiettyjen kansallisten menettelyperiaatteiden, kuten lainvoiman periaatteen, välistä suhdetta.

4. Käsiteltävät asiat tarjoavat siten unionin tuomioistuimelle tilaisuuden kehittää direktiiviä 93/13 koskevaa oikeuskäytäntöään ja erityisesti selventää tiettyjä lainvoiman periaatteeseen liittyviä kysymyksiä kyseisen direktiivin mukaisen kohtuuttomien ehtojen tuomioistuinvalvonnan yhteydessä. Käsiteltävissä asioissa nousee esiin myös kysymyksiä, jotka koskevat tehokkuusperiaatteen ja perusoikeuskirjan 47 artiklan välistä suhdetta tässä asiayhteydessä.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

5. Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

6. Direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

B Italian oikeus

7. Direktiivi 93/13 saatettiin osaksi Italian lainsäädäntöä kuluttajakoodeksista 6.9.2005 annetulla asetuksella nro 206 (Decreto legislativo n. 206 recante Codice del consumo) (Supplemento ordinario, GURI nro 235, 8.10.2005; jäljempänä kuluttajakoodeksi).

8. Siviiliprosessikoodeksin (Codice di procedura civile) 633 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Toimivaltainen tuomioistuin antaa maksamis- tai toimittamismääräyksen rahamääräisen tai lajiesineitä koskevan saatavan velkojan taikka tavarantoimitukseen oikeutetun hakemuksesta

1) jos oikeudesta esitetään asiakirjanäyttöä;

– –”

9. Siviiliprosessikoodeksin 641 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos edellä 633 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät, tuomioistuin velvoittaa vastapuolen perustellulla määräyksellä, jonka se antaa 30 päivän kuluessa hakemuksen jättämisestä, maksamaan vaaditun rahamääräisen saatavan taikka toimittamaan vaaditut tavarat tai vaaditun määrän lajiesineitä taikka sen sijaan maksamaan edellä 639 §:ssä tarkoitetun määrän 40 päivän kuluessa ja ilmoittaa nimenomaisesti vastapuolelle, että tämä voi saman määräajan kuluessa vastustaa määräystä seuraavien pykälien mukaisesti ja että jollei määräystä vastusteta, se pannaan täytäntöön. – –”

10. Siviiliprosessikoodeksin 647 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos määräystä ei ole vastustettu määräajan kuluessa tai jos vastapuoli ei ole osallistunut menettelyyn, määräyksen antanut tuomioistuin voi hakijan suullisestakin pyynnöstä julistaa sen täytäntöönpanokelpoiseksi. Ensin mainitussa tapauksessa tuomioistuimen on annettava määräys uudelleen tiedoksi, jos ilmenee tai jos vaikuttaa todennäköiseltä, ettei vastapuoli ole saanut tietoa määräyksestä.

Kun määräys on julistettu tämän pykälän mukaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi, sitä ei voida enää vastustaa, jollei 650 §:stä muuta johdu, ja kaikki sitä varten asetetut vakuudet on vapautettava.”

11. Siviiliprosessikoodeksin 650 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Vastapuoli voi vastustaa määräystä myös siinä asetetun määräajan päätyttyä, jos hän osoittaa, ettei hän ole saanut ajoissa tietoa määräyksestä tiedoksiantomenettelyssä tapahtuneiden virheiden tai ennalta arvaamattoman tapahtuman tai ylivoimaisen esteen vuoksi.

– –

Määräystä ei voida enää vastustaa sen jälkeen, kun ensimmäisen täytäntöönpanoasiakirjan antamisesta on kulunut 10 päivää.”

12. Siviilikoodeksin (Codice civile) 2909 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Lainvoimaisella tuomiolla vahvistetut seikat sitovat kaikissa suhteissa asianosaisia, heidän perillisiään ja oikeudenomistajiaan.”

III Tosiseikat, pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

A Asia C-693/19, SPV Project 1503 ym.

13. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan YB, joka on kuluttaja, teki Findomestic Banca SpA:n kanssa kolme lainasopimusta, joiden määrä oli yhteensä 18 200 euroa. Tämä yhtiö luovutti myöhemmin saatavansa Activa Factor SpA:lle (jäljempänä Activa Factor), joka puolestaan luovutti saatavansa SPV Project 1503 Srl:lle (jäljempänä SPV). Kyseisissä sopimuksissa oli ehtoja, joiden mukaan lainan takaisinmaksun viivästyessä perittäisiin sopimussakkoa ja viivästyskorkoa.

14. Toimivaltainen tuomioistuin antoi 10.7.2012 tekemällään päätöksellä YB:tä koskevan maksamismääräyksen, jolla hänet määrättiin maksamaan yhteensä 16 290,52 euroa kyseisiin lainasopimuksiin perustuvia saatavia lainaehtojen mukaisine viivästyskorkoineen. YB ei vastustanut maksamismääräystä, joten siitä tuli lainvoimainen.

15. SPV antoi 21.9.2016 YB:lle tiedoksi ulosmittausilmoituksen, joka koski saatavia, joita YB:llä oli kolmansilta osapuolilta; määrä oli 31 332 euroa, josta 16 290,52 euroa oli pääomaa ja 13 539,27 euroa maksamismääräyksen mukaisia korkoja ja loppuosa kuluja ja palkkioita.

16. Tämän jälkeen SPV ja eräs toinen velkoja käynnistivät YB:tä vastaan täytäntöönpanomenettelyn ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa.

17. Täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, että viivästyskorkoa koskevaa ehtoa, jonka mukaan viivästyskorko oli yli 14 prosenttia vuodessa, voitaisiin pitää kohtuuttomana. Se määräsi SPV:n toimittamaan sille lainasopimukset, joiden perusteella maksamismääräys oli annettu, ja kehotti YB:tä ilmoittamaan, halusiko hän vedota viivästyskorkoa koskevien ehtojen kohtuuttomuuteen, joka, jos se näytettäisiin toteen, voisi mahdollisesti pienentää SPV:n saatavaa. YB ilmoitti vetoavansa viivästyskoron laskentaa koskevan ehdon kohtuuttomuuteen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi voivansa tutkia viran puolesta, oliko kyseinen ehto kohtuuton, ja järjesti istunnon, jotta asianosaiset voisivat esittää kantansa asiaan. Tässä yhteydessä SPV väitti muun muassa, että maksamismääräyksen lainvoimaa ei voitu sivuuttaa.

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että Corte suprema di cassazionen (ylin tuomioistuin, Italia) oikeuskäytännön mukaan oikeusvoima koskee paitsi itse julki lausuttua ratkaisua myös niitä perusteluja, jotka, vaikkakin implisiittisesti, muodostavat sen loogisen ja oikeudellisen perustan. Tätä tulkintalinjaa on sovellettava myös maksamismääräykseen, jolla tietty rahamäärä tuomitaan maksettavaksi; ellei maksamismääräystä vastusteta, se tulee lainvoimaiseksi paitsi kyseessä olevan saatavan myös sen taustalla olevan täytäntöönpanoperusteen osalta niin, että maksamismääräyshakemuksen tueksi esitettyjä perusteluja ei enää voida tarkastella uudelleen. Tämä kansallisessa oikeuskäytännössä muotoiltu periaate, jota kutsutaan implisiittiseksi oikeusvoimaksi, perustuu siihen olettamaan, että jos tuomioistuin on ratkaissut tietyn kysymyksen, se on mitä ilmeisimmin ratkaissut myös kaikki muut tämän nimenomaisen kysymyksen taustalla olevat kysymykset ja katsonut, että ne eivät ole esteenä sen ratkaisulle.

19. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että kun maksamismääräys on annettu, velkoja voi, kuten käsiteltävässä asiassa, ulosmittausilmoituksen tiedoksi antamalla aloittaa täytäntöönpanomenettelyn, jota kansallisessa oikeudessa nimitetään pakkotäytäntöönpanoksi, ja että kolmansiin osapuoliin kohdistuva pakkotäytäntöönpano tarjoaa velkojalle, jolla on

täytäntöönpanoperusteena maksamismääräys, mahdollisuuden käynnistää sellaisia saatavia koskevan pakkotäytäntöönpanon, joita velkojan omalla velallisella on kolmannelta osapuolelta. Täytäntöönpanosta vastaavalla tuomioistuimella on viran puolesta valtuudet varmistaa täytäntöönpanoperusteen olemassaolon lisäksi velan oikea määrä, mutta ei täytäntöönpanoperusteen asiasisältöä.

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, ovatko ehdot, joissa määritetään viivästyskoron määrä ja määrätään sopimussakosta, kuluttajakoodeksin ja direktiivin 93/13 mukaisia. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan maksamismääräyksen antanut tuomioistuin ei tutkinut edellä mainittujen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Kansallisen oikeuden mukaan mainittu maksamismääräys sai kuitenkin lainvoiman, koska YB ei vastustanut sitä, ja kysymys lainasopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomuudesta on implisiittisesti ratkaistu oikeusvoimaisesti. Tästä seuraa, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei voi todeta kyseiseen sopimukseen sisältyviä ehtoja kohtuuttomiksi, koska se ei kansallisen oikeusjärjestyksen mukaan voi tarkastaa maksamismääräyksen sisältöä ja koska kyseinen määräys on jo saanut oikeusvoiman.

21. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että direktiiviä 93/13 koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan lainvoima voidaan tietyin edellytyksin sivuuttaa. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, tarkoittaako tarve korvata muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen tasa-arvo, sitä, että täytäntöönpanosta vastaavalla tuomioistuimella on oikeus ilmoittaa kuluttajalle sopimusehtojen mahdollisesta kohtuuttomuudesta, jota ei nimenomaisesti ole suljettu pois lainvoiman saaneessa ratkaisussa, ja voiko kyseinen tuomioistuin siinä tapauksessa, että kuluttaja ilmaisee haluavansa vedota mainittujen ehtojen kohtuuttomuuteen, arvioida kyseisten ehtojen kohtuuttomuutta, koska muuten kuluttajansuoja voisi jäädä puutteelliseksi ja riittämättömäksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että perusoikeuskirjan 47 artiklan kannalta se, että tuomioistuin kertoo kuluttajalle mahdollisesta kuluttajansuojasääntöjen rikkomisesta, ei tarkoita, että tuomioistuin laiminlyö puolueettomuusvelvoitettaan, ja että unionin tuomioistuin on katsonut, että kyseisellä määräyksellä on erityistä merkitystä direktiiviin 93/13 perustuvien oikeuksien tehokkuuden kannalta.

22. Tässä tilanteessa Tribunale di Milano on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin [93/13] 6 ja 7 artikla ja [perusoikeuskirjan] 47 artikla esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, joka estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta arvioimasta tuomioistuimen antaman, lainvoiman saaneen täytäntöönpanoperusteen sisältöä ja estää kyseistä tuomioistuinta sivuuttamasta sen implisiittistä oikeusvoimaa siinä tapauksessa, että kuluttaja ilmaisee haluavansa vedota sopimuksessa, jonka nojalla täytäntöönpanoperuste on annettu, olleen ehdon kohtuuttomuuteen?”

B Asia C-831/19, Banco di Desio e della Brianza ym.

23. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Banco di Desio e della Brianza SpA (jäljempänä BDB) teki 18.11.2005 YX:n ja ZW:n kanssa takaussopimuksia, jotka oli tarkoitettu Bimecar Trade Srl -yrityksen (jäljempänä Bimecar Trade) ottamien lainojen vakuudeksi.

24. Tribunale di Monza (alioikeus, Monza, Italia) antoi 20.12.2012 tekemällään päätöksellä BDB:n hyväksi maksamismääräyksen, joka koski muun muassa YX:ää ja ZW:tä. Maksamismääräystä ei vastustettu, joten siitä tuli lainvoimainen.

25. Myöhemmin BDB aloitti Tribunale di Milanossa YX:n ja ZW:n, jotka ovat aviopuolisoita, puoliksi omistamaan omaisuuteen kohdistuvan pakkotäytäntöönpanomenettelyn. Bimecar Trade ja muut YX:n ja ZW:n velkojat tulivat osallisiksi tähän menettelyyn.

26. YX ja ZW osallistuivat täytäntöönpanomenettelyyn. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnöstä BDB toimitti sille takaussopimukset. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, ettei YX:llä voinut olla kuluttajan asemaa, koska hän oli Bimecar Traden laillinen edustaja ja omisti 51 prosenttia yhtiön osakkeista, kun taas ZW:tä voitiin pitää kuluttajana, koska hän omisti 22 prosenttia Bimecar Traden osakkeista eikä hän ilmeisesti ollut toiminut missään vastuuasemassa kyseisessä yhtiössä. Kuluttajan asemansa osoittamiseksi ZW toimitti 29.1.2013 päivätyn luovutussopimuksen, jonka nojalla hänestä tuli Bimecar Traden osakkeenomistaja, ja asiakirjoja, jotka osoittivat hänen työskennelleen vuodesta 1976 alkaen toisen yhtiön palveluksessa. ZW ilmoitti myös aikovansa vedota tiettyjen hänen kaikkien velkojiensa kanssa tekemiinsä sopimuksiin sisältyneiden ehtojen kohtuuttomuuteen kuluttajakoodeksin nojalla. BDB ja muut velkojat väittivät muun muassa, ettei ZW ollut kuluttaja ja ettei maksamismääräyksen saamaa lainvoimaa voitu sivuuttaa.

27. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää samaan tapaan kuin asiassa C-693/19, että kansallisessa oikeudessa ja oikeuskäytännössä hiljainen lainvoima perustuu siihen, että jos tuomioistuin on ratkaissut tietyn kysymyksen, se on väistämättä ratkaissut myös kaikki muut tämän nimenomaisen kysymyksen taustalla olevat kysymykset ja että tätä tulkintalinjaa on sovellettava myös maksamismääräyksiin. Kun maksamismääräys on saatu, velkoja aloittaa täytäntöönpanomenettelyn ja, kuten käsiteltävissä asioissa, kohdistaa pakkotäytäntöönpanon velallisen omaisuuteen käyttämällä täytäntöönpanoperusteena kyseistä määräystä annettuaan ensin ulosmittausilmoituksen tiedoksi velalliselle.

28. Koska ZW:tä voidaan pitää kuluttajana, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, onko BDB:n ja ZW:n väliseen takaussopimukseen sisältyvä ehto, jossa nimetään alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin, joka on eri kuin kuluttajan kotipaikan tuomioistuin, kuluttajakoodeksin ja direktiivin 93/13 mukainen. Koska ZW ei vastustanut maksamismääräystä, se sai lainvoiman, ja kysymys takaussopimuksen ehtojen kohtuuttomuudesta on implisiittisesti ratkaistu oikeusvoimaisesti. Vaikka velkojat väittävät, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei voi tutkia näiden ehtojen kohtuuttomuutta etenkään 6.10.2009 annetun tuomion Asturcom Telecomunicaciones[3] valossa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko kyseistä tuomiota soveltaa, kun otetaan huomioon siinä kyseessä olleen kansallisen järjestelmän ja käsiteltävän asian olosuhteiden väliset erot.

29. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että ZW on osallistunut aktiivisesti täytäntöönpanomenettelyyn ja että siinä vaiheessa, kun maksamismääräys annettiin, unionin tuomioistuin ei vielä ollut antanut oikeuskäytäntöä,[4] jossa vahvistettiin perusteet ZW:n kaltaisten takaajien luokittelulle kuluttajiksi. Myöskään Corte suprema di cassazionen oikeuskäytännössä ei ollut vielä tuolloin omaksuttu vastaavaa lähestymistapaa,[5] vaan sen mukaan

3 C-40/08, EU:C:2009:615.

4 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee tässä yhteydessä 14.9.2016 annetun määräyksen Dumitraş (C-534/15, EU:C:2016:700) ja 19.11.2015 annetun määräyksen Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772).

5 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee tässä yhteydessä 13.12.2018 annetun tuomion (nro 32225).

luonnollista henkilöä ei voitu pitää kuluttajana, jos hän toimi liikeyrityksen takaajana.[6] Näin ollen ZW ei voinut maksamismääräyksen vastustamiseksi väittää, että ehdot olivat kohtuuttomia, koska tämä oli mahdollista vasta sen jälkeen, kun täytäntöönpanomenettelyt olivat alkaneet ja kun maksamismääräystä ei voitu kansallisen oikeuden mukaan enää kumota. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, tehdäänkö kansallisella lainsäädännöllä tällaisessa tilanteessa direktiivissä 93/13 annettujen oikeuksien käyttäminen mahdottomaksi tai kohtuuttoman vaikeaksi kuluttajille.

30. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus[7] unionin tuomioistuin sulki pois mahdollisuuden eksplisiittisen lainvoiman sivuuttamiseen mutta että se ei ole toistaiseksi tutkinut implisiittisen oikeusvoiman yhteensopivuutta direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on todennäköistä, ettei maksamismääräyksen antanut tuomioistuin tutkinut sopimusehtojen kohtuuttomuutta, koska ZW:tä ei ollut mahdollista luokitella kuluttajaksi. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko hiljainen lainvoima direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaan sivuuttaa, jos kuluttaja sen seurauksena menettäisi oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja kyseisestä direktiivistä johdettuihin oikeuksiin.

31. Tässä tilanteessa Tribunale di Milano on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”a) Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin [93/13] 6 ja 7 artikla, luettuina yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan kanssa, esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, joka estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta arvioimasta tuomioistuimen antaman, lainvoiman saaneen täytäntöönpanoperusteen sisältöä siinä tapauksessa, että kuluttaja, joka on saanut tiedon kuluttaja-asemastaan (josta hänellä ei oikeuskäytännön mukaisesti tulkitun ja sovelletun oikeuden nojalla ole voinut aiemmin olla tietoa), vaatii tällaista arviointia?

b) Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin 93/13/ETY 6 ja 7 artikla, luettuina yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan kanssa, esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan implisiittinen oikeusvoimainen ratkaisu siitä, että sopimusehto ei ole kohtuuton, estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta, jolle kuluttaja on esittänyt vastustavansa täytäntöönpanoa, toteamasta tällaista kohtuuttomuutta, ja voidaanko tällaisen esteen katsoa vallitsevan siinäkin tapauksessa, että lainvoiman saaneen ratkaisun ajankohtana voimassa olleen, oikeuskäytännön mukaisesti tulkitun ja sovelletun oikeuden mukaisesti ehdon kohtuuttomuutta ei ollut mahdollista arvioida sillä perusteella, ettei takaajaa voitu pitää kuluttajana?”

IV Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

32. Asiassa C-693/19 unionin tuomioistuimelle esittivät kirjallisia huomautuksia Unkarin, Italian ja Espanjan hallitukset ja Euroopan komissio ja asiassa C-831/19 BDB, ZW,[8] Italian ja Espanjan hallitukset ja komissio.

[6] Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee mm. 13.5.2005 annetun tuomion (nro 10107) ja 9.8.2016 annetun tuomion (nro 16827).

[7] C-421/14, EU:C:2017:60.

[8] On huomattava, että YX on esittänyt kirjallisia huomautuksia tukeakseen ZW:tä.

33. BDB, ZW, Saksan, Italian ja Espanjan hallitukset ja komissio esittivät suulliset lausumansa 27.4.2021 pidetyssä yhteisessä istunnossa.

V Yhteenveto asianosaisten huomautuksista

34. BDB väittää, että asiassa C-831/19 esitetyt ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkimatta, koska ZW:ää ei voida pitää kuluttajana eikä direktiiviä 93/13 siten sovelleta. Se väittää, että sopimusehtojen pätevyydestä tehty ratkaisu on joka tapauksessa saanut lainvoiman ja ettei ZW ole vastustanut sitä eikä vedonnut asemaansa kuluttajana. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan lainvoimaa ei voida sivuuttaa edes tilanteessa, jossa unionin oikeutta on rikottu, ja kuten BDB istunnossa korosti, direktiivissä 93/13 kuluttajille annettu suoja ei mene oikeusvarmuuden edelle.

35. ZW väittää, että asiassa C-831/19 on selvää, että häntä on pidettävä direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kuluttajana. ZW selittää, että hän jätti vastustamatta maksamismääräystä siksi, että kansallisessa oikeuskäytännössä hänen asemassaan olevia henkilöitä ei pidetty kuluttajina mutta että tätä oikeuskäytäntöä on sittemmin muutettu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti. Kuten ZW istunnossa väitti, kuluttajat menettäisivät direktiivin 93/13 mukaisen tehokkaan suojan, jos täytäntöönpanosta vastaavalta tuomioistuimelta kiellettäisiin mahdollisuus valvoa ehtoja, joiden kohtuuttomuutta ei ole tutkittu maksamismääräyksen antamisvaiheessa.

36. Saksan hallitus väittää, että tehtävänjako asiaratkaisun antamisesta vastaavan tuomioistuimen ja täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen välillä perustuu kansalliseen menettelylliseen itsemääräämisoikeuteen ja ettei direktiivissä 93/13 velvoiteta suorittamaan täytäntöönpanomenettelyssä aineellista valvontaa, kunhan sitä edeltävässä menettelyssä tarjotaan kuluttajalle riittävä mahdollisuus vedota direktiivissä 93/13 annettuihin oikeuksiin. Jos siis kansallisessa järjestelmässä säädetään, että kohtuuttomien ehtojen tuomioistuinvalvonnan on tapahduttava maksamismääräyksen antamisvaiheessa, kuten tilanne näyttää olevan käsiteltävissä asioissa, niitä ei tarvitse enää tarkastaa uudelleen täytäntöönpanovaiheessa.

37. Espanjan hallitus väittää, että direktiivin 93/13 6 ja 7 artikla eivät ole esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle. Kohtuuttomia ehtoja koskevissa asioissa unionin oikeusjärjestyksessä ei edellytetä, että kansallisella tuomioistuimella on loputtomiin mahdollisuus tutkia sellaisen saatavan laillisuus, josta on annettu lainvoimainen ratkaisu, jota sovelletaan, kun kuluttaja ei ole käyttänyt ajoissa kansallisessa oikeudessa säädettyjä muutoksenhakukeinoja, ja mahdollisuus valvoa kohtuuttomia ehtoja tätä varten säädetyn menettelyn ulkopuolella johtaisi siihen, että täytäntöönpanomenettely menettäisi tehokkuutensa. Kuten Espanjan hallitus istunnossa totesi, tehokkuusperiaate edellyttää sitä, että kansallista lainsäädäntöä tarkastellaan suhteessa kansalliseen prosessuaaliseen järjestelmään kokonaisuutena, ja toisin kuin komissio väittää, käsiteltävät asiat koskevat nimenomaan lainvoimaa. Espanjan hallitus täsmentää asiassa C-831/19, ettei sen näkemykseen vaikuta mitenkään se, että silloin, kun maksamismääräys sai lainvoiman, unionin tuomioistuin ei ollut vielä antanut oikeuskäytäntöä siitä, millä edellytyksillä takaajaa voidaan pitää kuluttajana.

38. Italian hallitus väittää, että direktiivin 93/13 6 ja 7 artikla eivät ole esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle. Käsiteltävät asiat eroavat unionin tuomioistuimen aikaisemmasta oikeuskäytännöstä, ja kyseisessä lainsäädännössä noudatetaan vastaavuusperiaatetta, koska täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei voi viran puolesta tutkia uudelleen perusteita, joilla lainvoiman saanut maksamismääräys on annettu, vaikka tällä mahdollisesti rikottaisiin

oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyviä sääntöjä. Kuten Italian hallitus istunnossa korosti, maksamismääräyksen antava tuomioistuin voi viran puolesta tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuuden, ja kuluttajalla on käytettävissään oikeussuojakeinoja, joilla hän voi estää näitä ehtoja sitomasta itseään, mutta jos tuomioistuin ei ole sitä tutkinut eikä kuluttaja ole käyttänyt näitä keinoja, täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei voi jättää panematta täytäntöön kyseiseen määräykseen perustuvaa päätöstä; kyseinen päätös sulkee implisiittisesti pois sopimusehtojen kohtuuttomuuden, sillä muuten sitä ei olisi voitu antaa. Toisin kuin komissio väittää asiassa C-693/19, velkojan oikeuden perustana olevan ehdon pätemättömyyden syistä riippumatta on niin, että sen jälkeen, kun tämä oikeus on, vaikka implisiittisestikin, todettu oikeusvoimaisella ratkaisulla, tuomioistuin, jonka on pantava tämä ratkaisu täytäntöön, ei voi enää todeta, että ehto on pätemätön, ja tämä pätee myös tapauksiin, joissa on kyse liiallisista koroista. Italian hallitus lisää, ettei asiassa C-831/19 ole merkitystä sillä, että unionin oikeuskäytännössä ja kansallisessa oikeuskäytännössä ei vielä ollut tunnustettu takaajan asemaa kuluttajana silloin, kun maksamismääräys annettiin, koska määräyksen antanut tuomioistuin olisi hyvin voinut turvautua ennakkoratkaisumenettelyyn.

39. Unkarin hallitus väittää asiassa C-693/19, että direktiivin 93/13 6 ja 7 artikla ja perusoikeuskirjan 47 artikla eivät ole esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle. Se väittää, että velallisen vastustamatta jättämisen seurauksena syntynyttä lainvoimaa ei voida sivuuttaa ja että se, että täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen annettaisiin tutkia maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen kohtuuttomuus, johtaisi siihen, ettei maksamismääräysmenettelyllä olisi mitään merkitystä.

40. Komissio väittää, että asiassa C-693/19 direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät ole esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle, kunhan siinä annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus tarkastaa, onko ehto, jonka mukaan sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisestä tai viivästyksestä niiden täyttämisessä on maksettava korkoa, mahdollisesti kohtuuton, ja siten sivuuttaa se. Näin voi olla silloin, jos kyseisen lainsäädännön perusteella voidaan todeta, että täytäntöönpanoperustetta ei ole korkosaatavan osalta oikeudellisesti olemassa, tai jos siinä sallitaan tuomioistuimen saatavien määrästä päättäessään rajoittaa täytäntöönpano saatavaan, josta on vähennetty liiallisena pidetty korko. Jos kuitenkin kyseistä lainsäädäntöä on tulkittava siten, ettei siinä sallita tuomioistuimen todeta kohtuuttomia ehtoja, se on vastoin direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklaa, kun niitä luetaan tehokkuusperiaatteen valossa. Komissio väittää, ettei lainvoima kata maksamismääräyksen osalta saatavalle kertynyttä korkoa, jos se on kohtuuttoman korkea,[9] ja mikäli täytäntöönpanosta vastaavalla tuomioistuimella on toimivalta varmistaa, että täytäntöönpanolle on pätevä peruste, vastaavuusperiaatteen mukaan tähän toimivaltaan kuuluu myös valta varmistaa, ettei oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyviä sääntöjä, kuten direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa, ole rikottu.

41. Komissio väittää, että asiassa C-831/19 esitettyihin kahteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät ole esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle edellyttäen, että sillä mahdollistetaan se, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin voi tutkia ehdon kohtuuttomuuden ja tarvittaessa sivuuttaa sen. Muuten kyseinen lainsäädäntö ei ole mainittujen säännösten mukainen, kun sitä luetaan tehokkuusperiaatteen valossa. Komission mukaan ZW:n kanssa tehdyt sopimukset kuuluvat direktiivin 93/13 soveltamisalaan, eikä sillä, että ZW sai liian myöhään tiedon asemastaan kuluttajana, ole mitään merkitystä. Samoin kuin asiassa C-693/19, kyseisessä asiassa

[9] Komissio viittaa tältä osin 1.3.2019 annettuun Tribunale di Maceratan (Maceratan alioikeus, Italia) määräykseen.

perusoikeuskirjan 47 artiklaa olisi pidettävä sinä oikeussääntönä, jonka kannalta direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava, ja maksamismääräyksen lopullisuus seuraa prekluusiosta eikä lainvoimasta. Komissio väittää, että kohtuuttomien ehtojen tutkiminen viran puolesta edellyttää kansalliselta tuomioistuimelta nimenomaista ja asianmukaisesti perusteltua arviointia. Kuten komissio istunnossa korosti, käsiteltävissä asioissa määräykset antaneet tuomioistuimet eivät tutkineet sopimusehtojen kohtuuttomuutta, eikä ole riittävää viitata siihen, että kohtuuttomia ehtoja saattaa olla, sillä tuomioistuimen on todettava, onko niitä.

VI Asioiden tarkastelu

42. Asiassa C-693/19 esittämässään ennakkoratkaisukysymyksessä, joka vastaa olennaisin osin asiassa C-831/19 esitettyä ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä, kansallinen tuomioistuin lähinnä tiedustelee, ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta sekä perusoikeuskirjan 47 artikla esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta tutkimasta lainvoimaisen maksamismääräyksen sisältöä ja sivuuttamasta implisiittisen oikeusvoiman vaikutuksia, jos kuluttaja on ilmaissut aikovansa vedota sen sopimusehdon kohtuuttomuuteen, jonka nojalla maksamismääräys saatiin.

43. Asiassa C-831/19 esittämällään toisella ennakkoratkaisukysymyksellä kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta sekä perusoikeuskirjan 47 artikla esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan implisiittinen oikeusvoima estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta, jolle kuluttaja on esittänyt täytäntöönpanon vastustamisperusteen, tutkimasta sopimusehtojen kohtuuttomuutta, kun otetaan huomioon, että lainvoimaiseksi tulemisen ajankohtana voimassa olleen kansallisen lainsäädännön mukaan ehtojen kohtuuttomuuden arviointi ei ollut mahdollista, koska takaajia ei pidetty kuluttajina.

44. Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ja Italian hallituksen huomautuksista ilmenee, nämä kaksi kysymystä johtuvat maksamismääräysten täytäntöönpanoa koskevista Italian menettelysäännöistä, joiden mukaan myöhemmän täytäntöönpanomenettelyn ja velkojien tiedoksi antaman omaisuuden ulosmittausilmoituksen perustana oleva määräys tulee lopullisiksi ja lainvoimaiseksi, jos kuluttaja ei velallisena vastusta sitä säädetyssä määräajassa. Jos maksamismääräystä ei vastusteta, katsotaan, että niiden sopimusehtojen kohtuuttomuudesta, joiden perusteella määräys annettiin, on implisiittisesti annettu oikeusvoimainen ratkaistu. Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että maksamismääräyksen antava tuomioistuin voi viran puolesta tutkia sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden, ja jos kuluttaja vastustaa määräystä, myös vastustamisperusteesta lausuva tuomioistuin voi tutkia kyseisten ehtojen kohtuuttomuuden viran puolesta. Vaikuttaa kuitenkin selvältä, että käsiteltävissä asioissa tuomioistuimet antoivat maksamismääräykset, joita kuluttajat eivät vastustaneet, ja ettei ole aihetta olettaa, että kyseisessä vaiheessa olisi millään tavoin tutkittu ehtojen kohtuuttomuutta.

45. Näin ollen vaikuttaa siltä, että näihin kahteen ennakkoratkaisukysymykseen voidaan vastata yhdessä, koska molemmat koskevat samaa keskeistä seikkaa eli sitä, voidaanko unionin oikeuden mukaisena pitää kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei voi tutkia maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta, koska kyseinen määräys on saanut implisiittisesti oikeusvoiman.

46. Vastatakseni näihin kysymyksiin tutkin aluksi BDB:n väitteet, jotka koskevat asiassa C-831/19 esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä (A osa). Sen jälkeen tarkastelen asioiden C-693/19 ja C-831/19 asiakysymyksiä ja esitän asiassa C-831/19 joitakin alustavia huomautuksia siitä, että ZW sai liian myöhään tietää olevansa kuluttaja, sekä perusoikeuskirjan 47 artiklan mahdollisesta merkityksellisyydestä tässä asiayhteydessä (B osa). Lopuksi tarkastelen unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka liittyy direktiivissä 93/13 tarkoitettujen kohtuuttomien ehtojen tutkimiseen viran puolesta kansallisissa tuomioistuimissa (C osa), ja sovellan tässä oikeuskäytännössä vahvistettuja periaatteita käsiteltävissä asioissa kyseessä olevaan tilanteeseen (D osa).

47. Tämän arvioinnin perusteella olen tullut siihen tulokseen, että asiassa C-831/19 esitetty ennakkoratkaisukysymys on otettava tutkittavaksi ja että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta, kun niitä luetaan tehokkuusperiaatteen valossa, ovat esteenä käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

A Asiassa C-831/19 esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

48. BDB:n esittämien väitteiden mukaan asiassa C-831/19 esitetyt ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkimatta, koska ZW:tä ei voida pitää kuluttajana eikä direktiiviä 93/13 voida siten soveltaa.

49. Mielestäni nämä väitteet on hylättävä.

50. On selvää, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi luokitella ZW:n kuluttajaksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa.

51. On muistutettava, että kuten direktiivin 93/13 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, yhtenäisiä kohtuuttomia ehtoja koskevia sääntöjä on sovellettava ”kaikkiin” kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan, sellaisina kuin nämä käsitteet on määritelty direktiivin 2 artiklan b ja c alakohdassa, välisiin ”sopimuksiin”.[10] Kyseisen direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä, joka kyseisen direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa.[11] Direktiivissä määritellään siis ne sopimukset, joihin sitä sovelletaan, sopimuskumppanien aseman perusteella.[12] Tällaisella laajalla tulkinnalla direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitetusta käsitteestä ”kuluttaja” voidaan turvata kyseisellä direktiivillä kaikille luonnollisille henkilöille, jotka ovat elinkeinonharjoittajaan nähden heikommassa asemassa, annettava suoja.[13]

52. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin totesi 19.11.2015 annetussa määräyksessä Tarcău[14] ja 14.9.2016 annetussa määräyksessä Dumitraş,[15] että direktiiviä 93/13 sovelletaan luonnollisen henkilön ja luottolaitoksen välillä tehtyyn takaussopimukseen kaupallisen yhtiön luottosopimukseen perustuvien velvoitteiden turvaamiseksi luottolaitokseen nähden, jos

[10] Ks. tuomio 30.5.2013, Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 29 kohta) ja määräys 27.4.2017, Bachman (C-535/16, ei julkaistu, EU:C:2017:321, 32 kohta).

[11] Ks. tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, 24 kohta) ja tuomio 9.7.2020, Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 70 kohta).

[12] Ks. tuomio 30.5.2013, Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 30 kohta) ja tuomio 3.9.2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, 17 kohta).

[13] Ks. tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232, 28 kohta).

[14] C-74/15, EU:C:2015:772, erityisesti 26–30 kohta.

[15] C-534/15, EU:C:2016:700, erityisesti 31–34 kohta.

kyseinen henkilö on toiminut ammatti- ja liiketoimintansa ulkopuolella ja jos hänellä ei ole kyseiseen yritykseen liittyviä toiminnallisia yhteyksiä. Kansallisen tuomioistuimen on siten tutkittava kaikkien asiaan liittyvien seikkojen ja todisteiden perusteella, onko tämä henkilö toiminut ammatti- ja liiketoimintansa puitteissa tai kyseiseen yritykseen liittyvien toiminnallisten yhteyksiensä perusteella, joihin kuuluvat esimerkiksi yrityksen johtaminen tai merkittävä osuus sen yhtiöosuuksista, vai onko hän toiminut yksityisistä syistä.

53. Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että ZW:tä voidaan pitää kuluttajana, koska sinä ajankohtana, jona takaussopimukset BDB:n ja muiden velkojien kanssa tehtiin, ZW toimi ammattitoimintansa ulkopuolella, eikä hänellä ollut toiminnallisia yhteyksiä Bimecar Tradeen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että ZW:n täytäntöönpanomenettelyssä toimittamista asiakirjoista, jotka mainittiin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 26 kohdassa, ilmenee, että ZW hankki 22 prosenttia Bimecar Traden osuuksista 31.1.2013, ja että ZW:n ja kaikkien velkojien väliset takaussopimukset tehtiin tätä aikaisemmin ja että myös BDB:n hakema maksamismääräys annettiin ennen kuin ZW oli hankkinut nämä osuudet. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että ZW:llä on vuodesta 1976 alkaen ollut työsuhde toiseen yhtiöön ja että kun takaussopimuksen tehtiin, ZW:llä ei ollut mitään johtamiseen liittyviä tehtäviä Bimecar Tradessa.

54. Näin ollen on katsottava, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, ZW:tä on pidettävä direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kuluttajana ja että kyseistä direktiiviä on siten sovellettava pääasiaan.

55. Mielestäni asiassa C-831/19 esitetyt ennakkoratkaisukysymykset on siten otettava tutkittavaksi.

B Alustavat huomautukset

1. Liian myöhäinen tiedonsaanti kuluttajan asemasta asiassa C-831/19

56. Huomautan, että asiassa C-831/19 esitettyyn toiseen ennakkoratkaisukysymykseen liittyy eräs lisäongelma, joka johtuu siitä, että kun täytäntöönpanomenettelyn kohteena oleva maksamismääräys sai lainvoiman, ZW, joka oli takaaja, ei tietenkään voinut olla tietoinen asemastaan kuluttajana eikä hän siten myöskään voinut vedota sopimusehtojen kohtuuttomuuteen määräajassa, jonka kuluessa maksamismääräystä olisi pitänyt vastustaa. Tältä osin se, että – kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja ZW (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 29 ja 35 kohta) toteavat – unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja kansallista oikeuskäytäntöä, jossa takaajat tunnustettiin direktiivissä 93/13 tarkoitetuiksi kuluttajiksi, ei maksamismääräyksen antamisajankohtana ollut vielä annettu eikä kuluttaja siten olisi voinut vastustaa tätä määräystä, ei mielestäni vaikuta käsiteltävässä asiassa merkitykselliseltä seikalta.

57. Unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä (ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 63 kohta) ilmenee, että direktiivissä 93/13 edellytetään kansallisen tuomioistuimen valvovan sopimusehtojen kohtuuttomuutta viran puolesta ja, kuten komissio toteaa, jommankumman sopimuspuolen, kuten kuluttajan, esittämä vaatimus ei itsessään voi korvata tässä direktiivissä tarkoitettua kohtuuttomien ehtojen tuomioistuinvalvontaa. Oikeuskäytännössä kyseisen velvoitteen olemassaoloa perustellaan nimenomaan sillä, että kuluttaja saattaa saada tiedon asemastaan liian myöhään. Lisäksi, kuten Espanjan ja Italian

hallitukset ja komissio toteavat, direktiivistä 93/13 ja erityisesti sen johdanto-osan kymmenennestä perustelukappaleesta saadaan selkeitä viitteitä siitä, että sitä sovelletaan ”kaikkiin sopimuksiin” (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 51 kohta), eikä mikään estänyt toimivaltaista tuomioistuinta tutkimasta sopimusehtojen kohtuuttomuutta, jolloin se olisi hyvin voinut pyytää asiassa ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

2. Perusoikeuskirjan 47 artiklan mahdollinen merkityksellisyys

58. Ennakkoratkaisukysymyksissään kansallinen tuomioistuin tiedustelee myös, onko kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö perusoikeuskirjan 47 artiklan mukainen. On muistutettava, että kyseisessä määräyksessä, jossa toistetaan tehokkaan oikeussuojan periaate, taataan jokaiselle, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa.[16] Perusoikeuskirjan 47 artiklan sovellettavuutta käsiteltäviin asioihin ei ole kiistetty. Vaikuttaa siltä, kuten Italian tasavalta totesi, että kyseinen kansallinen lainsäädäntö kuuluu direktiivin 93/13 soveltamisalaan ja että se on siten unionin oikeuden soveltamista perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.[17]

59. Panen merkille, että direktiiviä 93/13 koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä perusoikeuskirjan 47 artiklalla on erityinen yhteys tehokkuusperiaatteeseen, joka tarkoittaa jäsenvaltioille asetettua velvollisuutta varmistaa unionin oikeudesta johtuvien oikeuksien tehokas oikeussuoja (ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 65 kohta).[18] Tältä osin unionin tuomioistuin on todennut, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on direktiivin 93/13 perusteella, sisältyy muun muassa vaatimus tehokkaasta oikeussuojasta, joka on taattu myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen.[19]

60. Kuten direktiiviä 93/13 koskevasta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä lisäksi ilmenee, perusoikeuskirjan 47 artiklalla näyttää tähän asti olleen pitkälti tehokkuusperiaatetta tukeva tai täydentävä tehtävä siinä yhteydessä, kun on arvioitu kansallisten menettelysääntöjen yhteensopivuutta direktiivin vaatimusten kanssa. Tässä asiayhteydessä perusoikeuskirjan 47 artiklaa on sovellettu esimerkiksi asioissa, jotka liittyvät oikeuteen käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja niin, että asianosaiset voivat vedota direktiiviin 93/13 perustuviin oikeuksiinsa,[20] ja asioissa, jotka koskevat oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä, kuten menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteen ja audi alteram partem -periaatteen noudattamista tuomioistuinmenettelyissä, joissa on kyse ehtojen laillisuudesta kyseisen direktiivin kannalta.[21]

16 Ks. tuomio 20.4.2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, 40 kohta).

17 Ks. tuomio 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, 47 kohta); ks. myös julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, 83 ja 84 kohta).

18 Ks. tästä julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, 85–97 kohta). Ks. myös esim. van Duin, A., ”Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC”, *Journal of European Consumer and Market Law*, vol. 6, 2017, s. 190–198.

19 Ks. tuomio 10.6.2021, VB ym. (C-776/19 to C-782/19, EU:C:2021:470, 29 kohta).

20 Ks. tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, erityisesti 59 kohta); tuomio 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, erityisesti 45, 47 ja 66 kohta) ja tuomio 21.12.2016, Biuro podróży ”Partner” (C-119/15, EU:C:2016:987, 23–47 kohta); vrt. tuomio 27.2.2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, 36–57 kohta).

21 Ks. tuomio 17.7.2014, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, 21–51 kohta) ja tuomio 29.4.2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, 91–99 kohta); vrt. määräys 16.7.2015, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, 23–50 kohta).

61. Kuten Italian hallitus toteaa, käsiteltävissä asioissa ei ole kiistetty, että asianosaisilla on ollut käytössään tehokkaita oikeussuojakeinoja, joiden avulla he olisivat voineet vedota direktiivin 93/13 mukaisiin oikeuksiinsa. Lisäksi, kuten komissio toteaa, ennakkoratkaisukysymykset eivät koske täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen puolueettomuutta,[22] vaan ne koskevat sitä, voiko kyseinen tuomioistuin tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuuden tilanteessa, jossa tätä kysymystä voitaisiin pitää jo implisiittisesti ratkaistuna tuomioistuimen oikeusvoimaisella ratkaisulla. Tässä tilanteessa käsiteltävien asioiden on katsottava koskevan ensisijaisesti direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, luettuina tehokkuusperiaatteen valossa, vaikka perusoikeuskirjan 47 artikla voidaankin tarvittaessa ottaa huomioon.

C Käsiteltävien asioiden kannalta merkityksellinen unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee kohtuuttomien ehtojen valvontaa viran puolesta kansallisissa tuomioistuimissa

62. Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia.[23] Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24 perustelukappaleen kanssa, velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään riittävistä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi kuluttajasopimuksissa.[24] Näistä säännöksistä on annettu laajasti oikeuskäytäntöä ja esitän pääpiirteittäin tähän oikeuskäytäntöön perustuvat periaatteet, jotka ovat kaikkein merkityksellisimpiä käsiteltävässä asiassa esittämäni arvioinnin kannalta ja jotka koskevat sen velvollisuuden olemassaoloa ja laajuutta, joka kansallisella tuomioistuimella on valvoa viran puolesta sopimusehtojen kohtuuttomuutta.

1. Kansallisen tuomioistuimen viran puolesta tapahtuvaa valvontaa koskevan velvollisuuden olemassaolo

63. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa siihen, että kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.[25] Direktiivissä 93/13 tavoitellun suojan varmistamiseksi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välistä epätasa-arvoista tilannetta voidaan tasoittaa ainoastaan sopimuspuolten ulkopuolisten kolmansien aktiivisilla toimenpiteillä.[26] Yleinen etu, johon direktiivillä 93/13 turvattu kuluttajansuoja perustuu, on lisäksi luonteeltaan ja merkitykseltään

[22] Korostettakoon, että se, että kansallinen tuomioistuin tutkii viran puolesta sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden ja ilmoittaa kuluttajalle hänen mahdollisuudestaan vedota direktiivin 93/13 mukaisiin oikeuksiin, ei sinänsä anna aihetta epäillä kyseisen tuomioistuimen puolueettomuutta, koska se ei asetu jommankumman asianosaisen puolelle vaan ainoastaan hoitaa sille kansallisessa ja unionin oikeudessa annettuja tehtäviä. Ks. tästä Beka, A., *The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying EU Law of the National Courts' Own Motion*, Intersentia, 2018, s. 140 ja 141.

[23] Ks. tuomio 27.1.2021, Dexia Nederland (C-229/19 ja C-289/19, EU:C:2021:68, 57 kohta). Ks. direktiivin 93/13 johdanto-osan 21 perustelukappale. Kuten unionin tuomioistuin on todennut, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus. Ks. tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 24 kohta).

[24] Ks. tuomio 9.7.2020, Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 52 kohta).

[25] Ks. tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25 kohta) ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 49 kohta).

[26] Ks. tuomio 9.11.2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, 48 kohta) ja tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 25 kohta).

sellainen, että kansallisella tuomioistuimella on aina, kun sillä on käytössään tämän edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, velvollisuus viran puolesta tutkia sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin korjata sitä epätasapainoa, joka vallitsee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä. [27]

2. Kansallisen tuomioistuimen viran puolesta tapahtuvaa valvontaa koskevan velvollisuuden laajuus

64. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään järjestelmästä, jolla varmistetaan se, että kaikki sellaiset sopimusehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, voidaan tutkia niiden mahdollisen kohtuuttomuuden arvioimiseksi. [28] Unionin tuomioistuin on myös korostanut, että niiden lainkäyttömenettelyjen erityispiirteet, jotka käydään elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välillä kansallisen oikeuden mukaan, eivät saa muodostua tekijäksi, joka saattaisi vaikuttaa siihen oikeussuojaan, joka kuluttajien on saatava direktiivin 93/13 säännösten nojalla. [29]

65. Vaikka unionin tuomioistuin on jo rajannut monessa suhteessa ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan vaatimukset huomioon ottaen tapaa, jolla kansallisen tuomioistuimen on taattava kuluttajien tähän direktiiviin perustuvien oikeuksien suojaaminen, on kuitenkin todettava, ettei unionin oikeudessa lähtökohtaisesti ole yhdenmukaistettu sopimusehtojen väitetyn kohtuuttomuuden tutkimiseen sovellettavia menettelyjä ja että tällaiset menettelyt kuuluvat siten kunkin jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen, edellyttäen että ne eivät ole epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa kuluttajille tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). [30]

66. Tehokkuusperiaatteesta unionin tuomioistuin on todennut, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysäännös unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännöksen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet ja tarvittaessa kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku. [31] Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on todennut, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei kuitenkaan voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus. [32]

67. Unionin tuomioistuin on erityisesti todennut, että kuluttajalle direktiivillä 93/13 myönnettyjen oikeuksien tehokas suojelu voidaan taata vain sillä edellytyksellä, että kansallinen prosessuaalinen järjestelmä mahdollistaa sen, että maksamismääräysmenettelyvaiheessa tai maksamismääräyksen täytäntöönpanovaiheessa voidaan viran puolesta tarkistaa, sisältyykö kyseiseen sopimukseen mahdollisesti kohtuuttomia ehtoja. [33] Siinä tapauksessa, ettei ole säädetty,

27 Ks. tuomio 4.6.2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, 31 ja 32 kohta) ja tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, 37 kohta).

28 Ks. tuomio 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, 44 kohta).

29 Ks. tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, 50 kohta).

30 Ks. tuomio 26.6.2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, 45 ja 46 kohta).

31 Ks. tuomio 22.4.2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, 53 kohta).

32 Ks. tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, 62 kohta).

33 Ks. tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711).

että tuomari tarkastaa viran puolesta kyseisen sopimuksen sisältämien ehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden maksamismääräyksen täytäntöönpanovaiheessa, kansallisen lainsäädännön on katsottava aiheuttavan vahinkoa direktiivissä 93/13 säädetyn suojan tehokkuudelle, jos siinä ei säädetä tällaisesta tarkastuksesta määräyksen antamisvaiheessa tai jos tällaisesta tarkastuksesta on säädetty pelkästään annetun maksamismääräyksen vastustamisvaiheessa, jos on olemassa vähäistä suurempi vaara siitä, ettei kyseinen kuluttaja vastusta määräystä edellytetyllä tavalla.[34] Direktiivi 93/13 on siten esteenä sille, että kansallisessa lainsäädännössä sallitaan maksamismääräyksen antaminen ilman, että kuluttaja voisi missään menettelyn vaiheessa saada takeita siitä, että tuomari tarkastaa, ettei kyseinen sopimus sisällä kohtuuttomia ehtoja.[35]

68. Lisäksi unionin tuomioistuin on jo todennut, että kuluttajan suoja ei ole absoluuttinen ja että unionin oikeudessa ei edellytetä kansallista tuomioistuinta olemaan soveltamatta sellaisia kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella ratkaisu on lainvoimainen, vaikka tämä antaisikin mahdollisuuden korjata jonkin direktiivin 93/13 säännöksen rikkominen, olipa se luonteeltaan minkälainen hyvänsä.[36] Unionin tuomioistuin onkin korostanut lainvoiman periaatteen tärkeyttä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä ja painottanut, että sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkulumisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi.[37] Samoin kohtuullisten preklusiivisten määräaikojen asettaminen oikeusvarmuuden vuoksi oikeussuojakeinojen käyttämiselle on unionin oikeuden mukaista.[38] Kansallisissa lainsäädännöissä ei kuitenkaan saa puuttua kuluttajille direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan kuuluvan oikeuden, jonka mukaan kohtuuton ehto ei sido kuluttajia, keskeiseen sisältöön.[39]

69. On huomattava, että unionin tuomioistuin totesi erityisesti 6.10.2009 antamassaan tuomiossa Asturcom Telecomunicaciones,[40] että kansalliset oikeussäännöt, joissa asetettiin kahden kuukauden määräaika, jonka umpeuduttua välitystuomiosta tulee lopullinen, jos siitä ei ole nostettu kumoamiskannetta, ja siten lainvoimainen, olivat tehokkuusperiaatteen mukaisia, ja huomautti, ettei kyseinen periaate kuitenkaan voi korvata täysin sellaisen kuluttajan täydellistä passiivisuutta, joka ei ole ryhtynyt mihinkään oikeudellisiin toimenpiteisiin oikeuksiinsa vetoamiseksi.

70. Sitä vastoin 18.2.2016 antamassaan tuomiossa Finanmadrid EFC[41] unionin tuomioistuin totesi, että kansallinen lainsäädäntö, jossa säädettiin lainvoiman periaatteen noudattamisesta maksamismääräysmenettelyssä, oli tehokkuusperiaatteen vastainen, koska maksamismääräysmenettelyn päättävä viranomaispäätös sai lainvoiman, minkä vuoksi kohtuuttomien ehtojen valvonta oli mahdotonta maksamismääräyksen täytäntöönpanovaiheessa jo pelkästään siksi, etteivät kuluttajat olleet vastustaneet maksamismääräystä tätä varten asetetussa määräajassa, ja oli olemassa merkittävä vaara siitä, että kyseiset kuluttajat eivät vastustaisi sitä.

34 Ks. tuomio 20.9.2018, Danko ja Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, 46 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

35 Ks. tuomio 20.9.2018, Danko ja Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, 49 kohta).

36 Ks. tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 68 kohta).

37 Ks. tuomio 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, 46 kohta).

38 Ks. tuomio 22.4.2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, 57 kohta).

39 Ks. tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 71 kohta).

40 C-40/08, EU:C:2009:615, 34–48 kohta.

41 C-49/14, EU:C:2016:98, 45–55 kohta.

71. On myös syytä selventää, että 26.1.2017 antamassaan tuomiossa Banco Primus,[42] jonka taustalla oli kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyssä esitetty vastustamisperuste, unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivi 93/13 ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa kielletään kansallista tuomioistuinta tutkimasta viran puolesta sopimusehtojen kohtuuttomuutta, jos kaikkien sopimusehtojen lainmukaisuudesta kyseiseen direktiiviin nähden on jo annettu lainvoimainen päätös. Unionin tuomioistuin kuitenkin totesi, että jos sitä vastoin yhden tai useamman sopimusehdon mahdollista kohtuuttomuutta ei ole tutkittu riidanalaista sopimusta koskevassa aiemmassa tuomioistuinvalvonnassa, jonka päätteeksi on annettu lainvoimainen ratkaisu, direktiivissä 93/13 edellytetään, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi kuluttaja on sääntöjenmukaisesti saattanut vastustuksensa, arvioi asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta, jos sen käytettävissä on tätä varten tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat, näiden ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Tällaisen valvonnan puuttuessa kuluttajien suoja jäisi nimittäin puutteelliseksi ja riittämättömäksi.

72. Edellä esitetystä oikeuskäytännöstä seuraa, että jäsenvaltiot eivät ole direktiivin 93/13 mukaan velvollisia ottamaan käyttöön erityistä menettelyjärjestelmää kohtuuttomien ehtojen tuomioistuinvalvontaa varten edellyttäen, että ne noudattavat unionin oikeuden mukaisia velvoitteitaan ja erityisesti vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta ja siten varmistavat, että kansallinen tuomioistuin tarkastaa sopimusehtojen kohtuuttomuuden menettelystä riippumatta. Viran puolesta tapahtuva valvonta on suoritettava joko asiaa ensimmäisenä tai toisena käsittelevässä tuomioistuimessa, oli kyseessä sitten täytäntöönpanosta tai asiaratkaisun antamisesta vastaava tuomioistuin, ja se voi tapahtua kuluttajan pyynnöstä, kunhan ei ole olemassa merkittävää vaaraa siitä, että kuluttaja jättää käyttämättä tätä nimenomaista oikeussuojakeinoa ja siten sulkee pois mahdollisuuden direktiivin 93/13 mukaiseen kohtuuttomien ehtojen tuomioistuinvalvontaan.

73. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä myös ilmenee, että kuluttajansuoja ja lainvoimaperiaate eivät kumpikaan ole absoluuttisia. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 69–71 kohdassa mainituista tuomioista ilmenee, unionin tuomioistuin pyrkii noudattamaan lainvoimasta annettujen kansallisten oikeussääntöjen ja direktiivin 93/13 vaatimusten vuorovaikutuksen kannalta tasapainoista lähestymistapaa ja samalla varmistamaan, ettei kyseisillä oikeussäännöillä vaaranneta direktiivillä käyttöön otettua kuluttajansuojajärjestelmää. Vaikka tuomiossa Banco Primus ei suoraan käsitelläkään implisiittistä oikeusvoimaa, se, että unionin tuomioistuin siinä korosti, että sopimusehtojen kohtuuttomuus olisi pyrittävä ratkaisemaan lopullisesti lainvoimaisella päätöksellä, tukee näkemystä, jonka mukaan käsiteltävissä asioissa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on direktiivin 93/13 vastainen. Palaan kyseiseen tuomioon jäljempänä analyysissani (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 81 kohta).

74. Seuraavaksi on tarkasteltava käsiteltävissä asioissa kyseessä olevaa tilannetta näiden unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen periaatteiden valossa.

D Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen periaatteiden soveltaminen käsiteltävissä asioissa kyseessä olevaan tilanteeseen

75. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 42–44 kohdassa muistutettiin, käsiteltävissä asioissa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että jos täytäntöönpanomenettely koskee maksamismääräystä, jota ei ole vastustettu ja joka on siten saanut lainvoiman,

[42] K.s tuomio 26.1.2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, 49–54 kohta).

täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei saa valvoa maksamismääräyksen sisältöä eikä viran puolesta tai kuluttajan pyynnöstä tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuutta kyseisen määräyksen implisiittisen oikeusvoiman vuoksi.

76. Aluksi on huomautettava, että vaikka komissio väitti, että käsiteltävät asiat koskevat prekluusiota eivätkä lainvoiman periaatetta, ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että maksamismääräykset, joita täytäntöönpanomenettely koskee, ovat lainvoimaisia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallinen tuomioistuin on yksin toimivaltainen tulkitsemaan ja soveltamaan kansallista oikeutta. [43]

77. Käsiteltävässä asiassa ei myöskään ole tullut esiin seikkoja, jotka voisivat antaa aihetta epäillä vastaavuusperiaatteen noudattamista. Vaikuttaa siltä, kuten Italian hallitus totesi, ettei kansallisessa lainsäädännössä sallita täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen tutkia lainvoimaista maksamismääräystä, vaikka asia mahdollisesti koskisikin oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyviä sääntöjä (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta).

78. Lisäksi on korostettava, että toisin kuin komissio väittää, Italian hallitus ei pidä mahdollisena, että kyseessä olevaa kansallista lainsäädäntöä voitaisiin asiassa C-693/19 tulkita direktiivin 93/13 mukaisesti siten, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin voi tutkia liiallista korkoa koskevan ehdon kohtuuttomuuden (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 38 ja 40 kohta). Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on siten tarkastaa tämä seikka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetun vaatimuksen valossa, jonka mukaan kansallista oikeutta on tulkittava unionin oikeuden mukaisesti. [44]

79. Keskeisestä kysymyksestä on todettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on vahvoja viitteitä siitä, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta, luettuina tehokkuusperiaatteen valossa, ovat esteenä kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle.

80. Tältä osin vaikuttaa siltä, että sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden valvonta direktiivin 93/13 kannalta edellyttää kansalliselta tuomioistuimelta nimenomaista ja asianmukaisesti perusteltua arviointia. Kuten käsiteltävien asioiden olosuhteista ilmenee, kyseessä olevasta kansallisesta lainsäädännöstä seuraa, että kysymystä sopimusehtojen kohtuuttomuudesta pidetään ratkaistuna asiakysymyksestä annetulla ratkaisulla, vaikka kansallinen tuomioistuin ei ole sitä lainkaan käsitellyt. Kuten komissio huomauttaa, jos sopimusehtojen kohtuuttomuuden valvontaa ei perustella maksamismääräyksen sisältävässä päätöksessä, kuluttaja ei voi ymmärtää tai jäsentää päätöksen perusteluja eikä tarvittaessa vastustaa sen täytäntöönpanoa tehokkaasti. Siihen ei myöskään voida hakea muutosta kansallisessa tuomioistuimessa, jotta se lausuisi tästä kysymyksestä. Tältä osin unionin tuomioistuin on tehnyt selväksi, että direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien kunnioittamista ei voida taata, jollei kyseessä olevan sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta valvota tehokkaasti. [45]

[43] Ks. tuomio 9.7.2020, Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 46 kohta).

[44] Ks. tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, 49–51 kohta).

[45] Ks. tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, 35 kohta).

81. Tälle lähestymistavalle saadaan lisää tukea tuomiosta Banco Primus.[46] Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 71 kohdassa mainittiin, unionin tuomioistuin piti yhteensopimattomana direktiivin 93/13 kanssa sellaista kansallista lainsäädäntöä, jossa lainvoima ulotettiin koskemaan ehtoja, joista kansallinen tuomioistuin ei ollut vielä antanut lopullista ratkaisua. Unionin tuomioistuin siis katsoo, että jos kansallinen tuomioistuin ei ole tutkinut nimenomaisten sopimusehtojen kohtuuttomuutta, on vaikea olettaa, että lainvoiman periaatetta on loukattu.[47]

82. Tämä lähestymistapa on myös sopusoinnussa direktiivin 93/13 tavoitteiden kanssa, sellaisina kuin niitä on tulkittu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 63 kohdassa muistutettiin, yleinen etu, johon direktiivillä 93/13 turvattu kuluttajansuoja perustuu, on lisäksi luonteeltaan ja merkitykseltään sellainen, että on perusteltua katsoa, että kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus viran puolesta tutkia sopimusehdon kohtuuttomuus. Täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin on siten velvollinen varmistamaan kyseisen suojan tehokkuuden, jos tätä ei ole tehty menettelyn edellisessä vaiheessa. Muuten tämä kansalliselle tuomioistuimelle direktiivin 93/13 mukaan kuuluva velvollisuus menettäisi merkityksensä.

83. Tätä näkemystä tukevat myös käsiteltävien asioiden tosiseikat, joista ilmenee, ettei maksamismääräykset antanut kansallinen tuomioistuin tutkinut viran puolesta ehtojen kohtuuttomuutta. Pitää paikkansa, kuten Saksan hallitus toteaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan, sellaisena kuin se esitettiin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 67 kohdassa, jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluu määrittää, onko tällainen valvonta suoritettava maksamismääräyksen antamisvaiheessa vai sen täytäntöönpanovaiheessa, eikä sitä tarvitse direktiivin 93/13 mukaan suorittaa molemmissa vaiheissa. Se on kuitenkin suoritettava jommassakummassa vaiheessa. Jos täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta kiellettäisiin arvioimasta ensimmäisenä ehtojen kohtuuttomuutta pelkästään sillä perusteella, että maksamismääräyksestä on implisiittisesti tullut lainvoimainen, sitä olisi mahdotonta tutkia missään menettelyn vaiheessa.

84. On lisättävä, että tämä lähestymistapa näyttää olevan linjassa sen unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, joka koskee kansallista lainsäädäntöä, jossa säädetään lainvoiman soveltamisesta muussa kuin direktiivin 93/13 yhteydessä. Tietyissä ratkaisuissaan[48] unionin tuomioistuin ei ole hyväksynyt sitä, että lainvoimavaikutuksella annetaan lopullisille päätöksille liiallista suojaa tavalla, joka merkittävästi haittaa unionin oikeuden tehokasta soveltamista.[49] Lisäksi on huomattava, että 17.10.2018 antamassaan tuomiossa Klohn[50] unionin tuomioistuin totesi, että lainvoima ulottuu ainoastaan oikeudellisiin vaatimuksiin, jotka tuomioistuin on ratkaissut, eikä se siten ole esteenä sille, että tuomioistuin myöhemmän oikeusriidan yhteydessä lausuu oikeudellisista seikoista, joista kyseisessä lopullisessa ratkaisussa ei ole lausuttu. Unionin tuomioistuin on myös lainvoiman soveltamista unionin oikeudessa koskevassa

46 Ks. tuomio 26.1.2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, 49–54 kohta).

47 Ks. tältä osin García-Valdecasas Dorrego, M.J., *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, s. 98 ja 99.

48 Ks. muiden muassa tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, 29–32 kohta); tuomio 2.4.2020, CRPNPAC ja Vueling Airlines (C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, 94–96 kohta) ja tuomio 16.7.2020, UR (Asianajajien verovelvollisuus) (C-424/19, EU:C:2020:581, 31–34 kohta).

49 Ks. tältä osin Turmo, A., "National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law", *Common Market Law Review*, vol. 58, 2021, s. 361–390, erityisesti s. 375.

50 C-167/17, EU:C:2018:833, 69 kohta.

oikeuskäytännössään vakiintuneesti todennut, että lainvoimavaikutus ulottuu ainoastaan niihin tosiseikka- ja oikeuskysymyksiin, jotka on tuomioistuinratkaisulla tosiasiallisesti tai väistämättä ratkaistu.[51]

85. Näin ollen on katsottava, että nyt kyseessä oleva kansallinen oikeuskäytäntö on tehokkuusperiaatteen vastainen, koska se tekee direktiivillä 93/13 kuluttajille annetun suojan varmistamisen mahdottomaksi tai kohtuuttoman vaikeaksi.

86. Näin ollen katson, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta, luettuina tehokkuusperiaatteen valossa, ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

VII Ratkaisuehdotus

87. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Tribunale di Milanon esittämin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tehokkuusperiaatteen valossa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei voi viran puolesta eikä asianosaisen pyynnöstä arvioida lainvoimaisen maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta, mikäli kyseisistä ehdoista ei ole tehty nimenomaista ja asianmukaisesti perusteltua arviointia mainitun direktiivin kannalta.

[51] Ks. tuomio 29.6.2010, komissio v. Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, 27 kohta) ja tuomio 31.1.2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines ym. v. neuvosto (C-225/17 P, EU:C:2019:82, 47 kohta).